

Sort - Såtid av höstraps

Agronom Albin Gunnarson, Svensk Raps AB

E-post: albin@svenskraps.se

Såtidpunkten vid odling av höstraps har visat sig vara av stor betydelse för att få de högsta rapsskördarna. Ryktet har sagt att hybrider ska vara mer lämpliga vid sena såtider. Om så är fallet är egentligen aldrig testat. I praktiken har också många lantbrukare valt att ibland så sina höstoljeväxter kanske ända in i september. Ibland har det gått bra, ofta betydligt sämre.

För att studera sorttypens betydelse, hybrid eller linjesort, samt också såtidens påverkan på olika sorter har det för andra året skördats såtidsförsök i Mellansverige. Att försöken förlagts till Mellansverige beror på att en mycket snarlik försöksserie sedan 2007 genomförs på liknande sätt i Danmark och resultaten härifrån kan överföras till södra Sverige. De svenska försöken finansieras av Svensk Raps tillsammans med Scandinavian Seed, Monsanto och SW Seed.

2008 anlades tre försök varav två i Östergötland kunde skördas 2009. I försöken har de tre linjesorterna Winner, Vision och Californium samt hybriderna Status, Excalibur och dvärghybriden PR45D01 ingått. För båda försöken gäller att första såtiden skedde den 16 augusti och den andra den 29 augusti, dvs. 13 dagar senare. Från grödans uppkomst fram till första frosten har ackumulerad temperatursumma beräknats för respektive plats, se tabell 1.

Värme

Av de önskvärda 450–500 daggraderna lyckades den första såtiden samla ihop mellan 367 och 384 daggrader. Den andra såtiden endast mellan 253 och 266 grader. Detta visar tydligt att det är i början man ska ha varmt och fint väder och inte hoppas på en lång och mild höst. Märk att en riktigt varm dag i augusti med en medeltemperatur på 19 grader bidrar med 14 till temperatursumman, medan en

oktoberdag med temperaturer kring 6 grader endast bidrar med 1 grad. En dag i augusti kan alltså vara som två veckor i oktober för rapsens utveckling.

Resultat

Skördenivån för tidig sådd i de två försöken 2009 är ganska hög på försöket på Boberg, medan den är lite lägre på Klostergården. Skillnaden till sen sådd är också störst på Boberg, där skördenivån sjunker hela 30 procent för 13 dagar senare sådd. På Klostergården sjönk skörden med bara 9 procent i genomsnitt. Räknet per dygn så är detta hela 102 kg per hektar på Boberg och 23 kg per hektar på Klostergården. Värt att notera är också, att precis som i fjol, så sjunker råfetthalten i fröet relativt mycket vid sen sådd. I genomsnitt 2,6 procentenheter på Boberg och 0,9 procentenheter på Klostergården. Det är alltså inte enbart sämre fröskörd, utan även sämre oljehalt, vilket även påverkar avsalu-priset negativt. I medeltal sjönk skörden med 818 kg per hektar eller 63 kg per dygn mellan tidig och sen sådd.

Flerårsresultat

Efter två års försök har vi noterat att det är ett felaktigt påstående att sorttypen i form av linje eller hybrid har betydelse för såtiden. Det är varje sorts unika egenskaper som avgör om den är mer lämplig än andra vid en sen såtid. Samtidigt ser vi att dvärghybriden PR45D01 alltid har påverkats extremt negativt av att sås sent, i genomsnitt 700 kg per hektar eller cirka 50 kg lägre skörd per dygn. Från visuella observationer i fält syns detta fenomen som PR45D01 visat vara knutet till dvärghybrider och inte just till sorten PR45D01. Dvärghybridens tillväxt går nämligen att beskriva som långsam tillväxt. Därför är rådet att aldrig så en dvärghybrid sent.

Alla sorter har som medeltal visat lägre avkastning vid sen sådd, i genomsnitt 410 kg per hektar eller 29 kg per dygn. Bäst stabilitet i avkastning vid en senare sådd har linjesorten Winner, följt av hybriden Excalibur, visat vid en flerårsjämförelse. Märk dock att avkastningspotentialen i den lite äldre linjesorten Winner är betydligt lägre än hos många andra sorter. I de enskilda försöken har heller aldrig avkastningsnivåerna mellan sorterna ändrats särskilt mycket med såtiden. Högst avkastande sort vid tidig sådd har även avkastat mest vid sen sådd.

Försöksserien fortsätter 2009–2010 med ytterligare fyra försök, varav ett också i Skåne. Hittills har serien starkt bevisat att de bästa rapsskördarna fås vid tidig sådd. Trots att vi söker de tidigaste försöksplatserna har vi aldrig lyckats odla oss till en utvintringsskada och även varit långt ifrån de 450–500 daggraderna vi söker. Det betyder att vinterhårdigheten i den marknadsförda höstrapsen är god och att rådet är att fortsätta sträva efter att så höstrapsen tidigt, oavsett sort. Varje dags tidigare sådd kan vara värd över 100 kg mer frö per dygn.

Tabell 1. OS 190. 2009

Temperatursumma = Summan av dygnsmedeltemperaturer - bastemperatur 5°C

		Sådd	Uppkomst	Temp.summa
Klostergården (station Vreta Kloster)	Normalt	2008-08-16	2008-08-20	384
	Sent	2008-08-29	2008-09-02	266
Boberg (station Fornåsa)	Normalt	2008-08-16	2008-08-20	367
	Sent	2008-08-29	2008-09-02	253

Tabell 2. OS 190. Sort - Såtid

Fröskördar från normal och sen såtid samt medel som råfettsskörd

	Klostergården E-län			Boberg E-län			Medel 2 försök		
	Normal	Sen	Diff	Normal	Sen	Diff	Normal	Sen	Diff
Winner	3070	2950	-120	4580	3630	-950	3825	3290	-535
Vision	3500	3130	-370	4100	2670	-1430	3800	2900	-900
Californium	3130	2670	-460	4020	2330	-1690	3575	2500	-1075
Status	3240	3030	-210	4610	3440	-1170	3925	3235	-690
Excalibur	3900	3560	-340	4890	4140	-750	4395	3850	-545
PR45D01	3340	3010	-330	4420	2430	-1990	3880	2720	-1160
							<i>Medel</i>		-818
Råfett ~x	47,7	46,9		46,8	44,2		47,25	45,6	-1,7

Tabell 3. OS 190. Flerårssammanställning, Sort - Såtid

Fröskördar från normal och sen såtid 2008-2009

	Skörd kg/ha			
	Normal	Sen	Differens	Antal
Winner	3280	3100	-180	5
Excalibur	3910	3690	-220	5
Status	3040	2690	-350	5
Gospel	2910	2760	-150	3
Californium	3250	2880	-370	5
Vision	3800	2900	-900	2
PR45D01	3580	2880	-700	5
Råfett ~x	48,4	46,3	-2,2	